

Veel gestelde vragen Richtlijnen

Door wie zijn De Letselschade Richtlijnen opgesteld?

De Letselschade Richtlijnen zijn tot stand gekomen in de Werkgroep Normering. In deze projectgroep zijn de Federatie van Slachtofferorganisaties, het Nederlands Instituut van Register Experts (NIVRE), de branchevereniging Nederlandse Letselschade Experts (NLE), het Personenschade Instituut Verzekeraars (PIV), het Verbond van Verzekeraars (aansprakelijkheid- en rechtsbijstandsverzekeraars) en de vereniging van Letselschade Advocaten (LSA) vertegenwoordigd.

Waarom zijn De Letselschade Richtlijnen opgesteld?

De Letselschade Richtlijnen zijn opgesteld om veel voorkomende discussies over dezelfde onderwerpen, waar het soms ook gaat om relatief geringe bedragen, te voorkomen. Ze zijn in principe van toepassing op de meeste standaard zaken. In ieder geval hoeft er bij de toepassing van De Letselschade Richtlijnen geen concreet bewijs van de schade te worden geleverd.

Mocht in een specifiek geval echter blijken dat er concreet meer schade is dan waar de Richtlijn in voorziet, dan kunnen partijen afspraken maken over vergoeding van de concrete schade. In dat geval dient wèl aangetoond te worden dat de concrete schade inderdaad meer is dan het bedrag dat de Richtlijn noemt. Mits u uw vordering goed kunt onderbouwen, zal een verzekeraar serieus naar uw vordering kijken. De Letselschade Raad adviseert niet inhoudelijk over het hanteren van omrekenfactoren. Een belangenbehartiger kan u hierin bijstaan.

Indien de wederpartij van het slachtoffer werkgever (eigen risicodrager) is, zijn de GBL en de Letselschade Richtlijnen dan van toepassing?

Een werkgever is niet gebonden aan de Gedragscode Behandeling Letselschade (GBL) en De Letselschade Richtlijnen. Immers, hij is eigen risicodrager en dus niet via de verzekering gehouden aan de naleving van GBL en de Richtlijnen.

De vraag is echter of die partij om die reden aan de richtlijnen voorbij zou willen gaan. Immers, de Richtlijnen zijn in het leven geroepen om discussies over deze schadeposten te vermijden. Het gaat vaak om relatief lage schadeposten. In de praktijk blijkt ook dat het toepassen van de Richtlijnen inderdaad bijdraagt aan een prettiger schaderegelingsklimaat en minder discussie.

Vermeldenswaardig is voorts dat ook de rechterlijke macht steeds meer gebruik maakt van De Letselschade Richtlijnen. De Rechtbank Den Bosch 27 juni 2012 heeft zelfs geoordeeld dat de toepassing van richtlijnen in zaken waarin de aansprakelijke partij formeel niet gebonden is tot het naleven ervan, toch redelijk kan zijn: *“De rechtbank is met [x] van oordeel dat de bedoelde Richtlijn in beginsel een handvat kan bieden bij het begroten van schade die iemand lijdt doordat hij studievertraging oploopt, ook als die vertraging niet het gevolg is van een ongeval maar van een andere oorzaak waarvoor een derde aansprakelijk is te houden. De Richtlijn geeft een normbedrag voor het begroten van de schade ....”*

De volledige uitspraak is te vinden op onze website via de link aldaar.

[Zijn De Letselschade Richtlijnen bindend voor partijen?](#)

De Letselschade Richtlijnen zijn bindend voor partijen die de Gedragscode Behandeling Letselschade onderschrijven. Ze zijn opgesteld om discussies over dezelfde onderwerpen, waar het soms ook gaat om relatief geringe bedragen, te voorkomen. Ze zijn in principe van toepassing op de meeste standaard zaken, maar niet altijd en niet in alle gevallen. In ieder geval hoeft er bij de toepassing van de Richtlijn geen concreet bewijs van de schade te worden geleverd, maar moet deze wel aannemelijk worden gemaakt. Mocht in een specifiek geval blijken dat er concreet meer schade is dan waar de Richtlijn in voorziet, dan kunnen partijen afspraken maken over vergoeding van de concrete schade. In dat geval dient wel aangetoond te worden dat de concrete schade inderdaad hoger is dan het bedrag dat de Richtlijn noemt.

[Zijn De Letselschade Richtlijnen ook bindend voor verzekeraars in het buitenland waar Nederlands recht van toepassing is, zoals bijv. op de Nederlandse Antillen? Maakt het hierbij verschil of de betrokken verzekeraar is aangesloten bij het Verbond van Verzekeraars in Nederland?](#)

De Letselschade Richtlijnen vormen een belangrijk hulpmiddel bij het vaststellen van de omvang van de schade en dragen bij aan een vlottere afwikkeling van letselschadeclaims. De Letselschade Richtlijnen vormen echter geen dwingend recht. Dat het Nederlands recht van toepassing is, is dan ook zeker niet doorslaggevend voor de vraag of de Richtlijnen toegepast dienen te worden.

Als de verzekeraar niet bij het Verbond van Verzekeraars is aangesloten en zich ook niet aan de GBL heeft conformeerd, kan zij niet aan De Letselschade Richtlijnen worden gehouden. Procedurele Richtlijnen lenen zich gemakkelijker voor toepassing buiten Nederland dan richtlijnen waarin bedragen of cijfers worden genoemd.

Richtlijn Huishoudelijke Hulp

[Stel, in enig jaar heeft iemand letsel opgelopen en vier jaar later komt het tot afwikkeling van de zaak. Gelden de bedragen uit de Richtlijn Huishoudelijk Hulp voor de gehele periode waarin iemand hiervoor kosten heeft gemaakt?](#)

Volgens de Richtlijn Huishoudelijke Hulp geldt alleen gedurende de eerste drie maanden het normbedrag per week. Daarna geldt de volgende drie maanden het uurtarief, hoewel het partijen vrij staat in onderling overleg te bepalen dat ook gedurende deze periode het normbedrag volgens de tabel wordt gebruikt. Na zes maanden betaalt de verzekeraar een redelijke vergoeding.

Wanneer er sprake is van langdurige of blijvende huishoudelijke hulp zal de schade veelal concreet berekend worden.

[Welke soort werkzaamheden vallen onder de Richtlijn Huishoudelijke hulp?](#)

Werkzaamheden die standaard voor elk huishouden gelden, zoals boodschappen doen, koken, schoonmaakwerkzaamheden, verzorging van kinderen. Taken die niet voor elk huishouden standaard zijn, zoals bijvoorbeeld het uitlaten van honden, het verzorgen van paarden maar ook de persoonlijke verzorging en verpleging van de patiënt, vallen niet onder de Richtlijn.

De wederpartij is van mening dat de kosten voor de verzorging van dieren, zoals het uitlaten van de hond, onder de noemer huishoudelijke hulp vallen. Wij zijn van mening dat deze kosten los moeten worden opgenomen in de schadestaat en hebben hiervoor € 7,50 per dag berekend. Hoe moet de Richtlijn opgevat worden?

Het gaat hier om een extra taak en niet om een standaard huishoudelijke taak. De verzorging van dieren, zoals het uitlaten van honden, is niet opgenomen in het normbedrag. Aangezien niet het merendeel van slachtoffers een huisdier heeft, is er bij de berekening van het aantal uren voor de Richtlijn ook geen rekening gehouden met de verzorging van dieren zoals bijvoorbeeld het uitlaten van honden.

Door een ongeval ligt mijn echtgenote langdurig in het ziekenhuis. We hebben geen thuiswonende kinderen. Vóór het ongeval deden mijn vrouw en ik op 50/50 basis de werkzaamheden in en rond ons vrijstaande huis met grote siertuin. Voor het huishouden en voor het onderhoud van de tuin heb ik betaalde hulp ingeschakeld. Ik heb hiervan geen betalingsbewijzen. Kan ik voor deze hulp toch een vergoeding claimen volgens de Richtlijn?

Bij de toepassing van De Letselschade Richtlijnen hoeft er geen concreet bewijs van de schade te worden geleverd. Voor huishoudelijke hulp kunt u de bedragen vorderen die genoemd zijn in de Richtlijn Huishoudelijke Hulp: gedurende drie maanden 50% (deel van uw vrouw) van het normbedrag per week voor een 2-persoons huishouden in de categorie 'zwaar beperkt', daarna het mantelzorg uurtarief. De kosten die u maakt voor tuinonderhoud vallen niet onder deze Richtlijn. Deze moeten worden aangetoond. Uw belangenbehartiger kan u hierover adviseren.

Wat kan ik doen als de werkelijke kosten van huishoudelijke hulp hoger zijn dan waarin de Richtlijn voorziet?

Dan kunt u de werkelijke kosten claimen. In dat geval dient u wel aan te tonen dat de concrete schade inderdaad hoger is dan het bedrag dat de Richtlijn noemt.

Richtlijn Zelfwerkzaamheid

Volgens De Richtlijn Zelfwerkzaamheid valt ons huis in de categorie rijtjeshuis en is de voorgestelde omrekenfactor 0.8. Over de keuze voor het type "Rijtjeshuis" en daarmee samenhangende omrekenfactor twee vragen:

1: We hebben weliswaar een 'rijtjeshuis', maar hebben een veel grotere tuin dan de burens. Mag de oppervlakte van de tuin van invloed zijn op de veronderstelde omrekenfactor?

2: Hoewel dit moeilijk is in te schatten, is het op basis van onze huidige inkomsten, leeftijd en gezinssituatie (ons eerste kind is inmiddels op komst) erg waarschijnlijk dat we in de toekomst naar een vrijstaande woning zullen verhuizen. Is het naar uw inschatting acceptabel om op basis van deze twee punten te verdedigen dat de omrekenfactor boven de 0.8 mag liggen ?

U geeft aan dat u van mening bent dat de categorieën in de Richtlijn Zelfwerkzaamheid niet van toepassing zijn op uw huidige situatie en vermoedelijk nog minder op de verwachte toekomstige situatie.

De Letselschade Richtlijnen zijn opgesteld om veel voorkomende discussies over dezelfde onderwerpen, waar het soms ook gaat om relatief geringe bedragen, te voorkomen. Ze zijn in principe van toepassing op de meeste standaard zaken, maar niet altijd en niet in alle

gevallen. In ieder geval hoeft er bij de toepassing van de Richtlijn geen concreet bewijs van de schade te worden geleverd.

Mocht in een specifiek geval echter blijken dat er concreet meer schade is dan waar de Richtlijn in voorziet, dan kunnen partijen afspraken maken over vergoeding van de concrete schade. In dat geval dient wél aangetoond te worden dat de concrete schade inderdaad meer is dan het bedrag dat de Richtlijn noemt. Het staat u vrij om zelf aan te geven wat u denkt dat uw (toekomst)schade is. Als u uw vordering goed kunt onderbouwen, zal een verzekeraar serieus naar uw vordering moeten kijken. De Letselschade Raad adviseert niet inhoudelijk over het hanteren van omrekenfactoren. Een belangenbehartiger kan u hierin bijstaan.

[De Letselschade Raad hanteert normbedragen ten behoeve van zelfwerkzaamheid voor onderhoud aan woning en tuin. Als de daadwerkelijke kosten om het onderhoud uit te laten voeren aantoonbaar hoger zijn door bijvoorbeeld prijsopgave van hoveniers- en schildersbedrijven, waar moet je dan van uit gaan?](#)

De Letselschade Richtlijnen zijn in overleg tussen de marktpartijen ontwikkeld om veel voorkomende discussies over dezelfde schadeposten te voorkomen. Omdat de normbedragen op het merendeel van de zaken van toepassing zijn, versoepelt dit de afwikkeling van veel letselschadezaken zonder dat er bewijs geleverd hoeft te worden.

Er zijn uiteraard ook situaties denkbaar waarbij de Richtlijn geen soelaas biedt. In dat geval is afwijking noodzakelijk en kan men uitgaan van de concrete situatie. In uw geval zou u kunnen uitgaan van het gemiddelde van bijvoorbeeld drie passende offertes. Indien u echter uitgaat van een concrete situatie, dan dient u deze schade wel nader aan te tonen.

Richtlijn Ziekenhuis- en Revalidatiedaggeldvergoeding

[Drie volle dagen per week moet ik poliklinisch met dagopvang revalideren in een revalidatiecentrum. Heb ik dan ook recht op het normbedrag per dag zoals gesteld in De Letselschade Richtlijn Ziekenhuis- en Revalidatiedaggeldvergoeding? In de Richtlijn staat namelijk dat deze alleen van toepassing is als er sprake is van tijdelijke opname in een ziekenhuis of revalidatiecentrum.](#)

De daggeldvergoeding is bedoeld ter dekking van kosten van de aanschaf van bed- en/of ziekenhuiskleding en/of kosten om het tijdelijk verblijf in het ziekenhuis of de revalidatievoorziening te veraangemen. Hieronder zijn kosten begrepen als: extra telefoonkosten, bestaande uit gespreks- en abonnementskosten, het kopen en huren van boeken en tijdschriften, consumpties (frisdrank), huur tv, huur spelletjes, videofilm, parkeergeld familiebezoek, bloemen, fruit, etc.

Bij een dagbehandeling is in de meeste gevallen geen sprake van het maken van deze kosten. Vandaar dat de richtlijn in principe niet van toepassing is. Dat neemt echter niet weg dat u door de dag-opnames mogelijk extra kosten moet maken. Vanzelfsprekend kunnen deze extra kosten voor vergoeding in aanmerking komen. In plaats van de richtlijn te hanteren, kunt u dan uitgaan van de concreet gemaakte kosten, die wel aangetoond moeten worden.

Geldt De Richtlijn Ziekenhuisdaggeldvergoeding ook wanneer iemand in dagbehandeling wordt geopereerd, dus als hij in het ziekenhuis niet overnacht?

De Richtlijn Ziekenhuisdaggeldvergoeding is van toepassing bij tijdelijke opname in het ziekenhuis. De vergoeding is bedoeld voor de kosten om het bezoek in het ziekenhuis te veraangename. De daggeldvergoeding is dan ook van toepassing wanneer niet in het ziekenhuis wordt overnacht. De bedoeling van de Ziekenhuisdaggeldvergoeding was om discussies over bijv. aanschaf pyjama, ochtendjas etc. overbodig te maken. Om die reden geldt ook een dag-opname als ziekenhuis-dag: je verblijft een deel van de dag in het ziekenhuis en maakt daar kosten voor. Je hebt dan de kans dat je krantje koopt, bezoek aan je bed komt om je te brengen/halen etc.

Een alleenstaande zelfstandige vrouw van 71 jaar, liep bij een fietsongeval ernstig beenletsel op. Na de operatie heeft zij 15 dagen in het ziekenhuis gelegen en is daarna voor de noodzakelijke zorg en behandeling overgeplaatst naar een zorghotel. Hier heeft zij bijna 3 maanden verbleven. Voor de ziekenhuisopname vordert zij de ziekenhuisdaggeldvergoeding. Welk normbedrag kan gehanteerd worden voor het verblijf in het zorghotel: de ziekenhuisdaggeld- of de revalidatiedaggeldvergoeding?

Verblijf in een zorghotel wordt aangemerkt als verblijf in een revalidatie-instelling. Voor de vergoeding van de schade kunt u daarom aansluiting zoeken bij de revalidatie daggeldvergoeding.

Richtlijn Studievertraging

Mijn cliënte heeft als gevolg van een ongeval het studiejaar 2015/2016 opnieuw moeten doen en zal waarschijnlijk in juni 2018 afstuderen. Ik verneem graag welk normjaar gehanteerd dient te worden.

De gehanteerde bedragen in de Richtlijn Studievertraging zien op het jaar waarin de schade wordt geregeld en dus niet op het jaar van uitval of waarin de opleiding wordt afgerond (of waarop uiteindelijk de arbeidsmarkt wordt betreden). Als de schadepost studievertraging in 2018 wordt geregeld, dan neemt u – in dit geval - dus het in 2018 geldend bedrag voor de opleiding die in 2015/2016 werd gevolgd (en gedoubleerd).

Mijn cliënt heeft door een ongeval een jaar studievertraging opgelopen. Of hij zijn studie nog kan oppakken is maar de vraag. De verzekeraar is van mening dat de vergoeding niet thans moet worden uitbetaald, maar dat gewacht moet worden tot het moment dat cliënt zou zijn togetreden tot de arbeidsmarkt, ware hem het ongeval niet overkomen. Klopt dat?

Nee, dat standpunt klopt niet. De richtlijn Studievertraging ziet op de studievertraging als zodanig en het feit dat het slachtoffer daardoor later de arbeidsmarkt betreedt.

Zodra er aantoonbaar vertraging in de studie is ontstaan, kan het slachtoffer het genormeerde bedrag dat op hem van toepassing is, vorderen. De verzekeraar zal dit dan moeten vergoeden. Juist om discussies te vermijden over de vraag van toetreden tot de arbeidsmarkt is deze Richtlijn in het leven geroepen.

Ten gevolge van een ongeval heeft een kind groep 5 van het basisonderwijs moeten doubleren. Inmiddels doet hij een opleiding op HBO niveau. Welk jaar dient als uitgangspunt te worden genomen voor de bepaling van het normbedrag uit de richtlijn? Is dat het niveau

[van uitstromen op HBO niveau, omdat vertraagde start op de arbeidsmarkt weerslag heeft op het verlies van inkomen op HBO niveau? Of dient gerekend te worden met het normbedrag Basisonderwijs, omdat toen het ongeval plaatsvond?](#)

De Letselschade Richtlijn Studievertraging is bedoeld voor vergoeding van de vertraging in de opleiding die op het moment van het ongeval werd gevolgd. In dit geval geldt dus het normbedrag basisonderwijs in het jaar waarin de schade wordt geregeld.

[Mogen de inkomsten \(studiefinanciering, stagevergoeding en bijverdiensten\) die iemand geniet tijdens een extra jaar studievertraging in mindering worden gebracht op de vergoeding conform de Richtlijn?](#)

De Richtlijn ziet louter op de studievertraging als zodanig c.q. het daardoor later betreden van de arbeidsmarkt. Extra studiekosten (bijvoorbeeld boeken- en examenkosten) vallen buiten het bereik van de Richtlijn. Hieruit valt af te leiden dat ontvangen inkomsten tijdens het vertragingjaar niet rechtstreeks met de vergoeding conform de Richtlijn mogen worden verrekend; ook deze vallen buiten het bereik van de Richtlijn. Verrekening met de totale omvang van de schade is wellicht aan de orde, echter daartoe dient eerst de redelijkheidsafweging van artikel 6:100 BW te worden toegepast. Bij rechtstreekse verrekening met de vergoeding wordt deze afweging ten onrechte gepasseerd.

[Als het slachtoffer zijn of haar studie ten gevolge van een ongeval tijdelijk heeft moeten staken en daarna een andere studie heeft moeten hervatten, is er dan nog wel sprake van studievertraging in de zin van de Richtlijn?](#)

Van de schade wegens studievertraging dient te worden onderscheiden de aan een ongeval toe te rekenen schade als gevolg van een aangepaste opleiding of opleiding op een lager niveau. Deze schadefactor dient afzonderlijk te worden beoordeeld en maakt deel uit van het vast te stellen verlies aan arbeidsvermogen.

Het gaat voor de toepassing van de Richtlijn dus om de vraag of er sprake is van een studievertraging in tijd. Zo ja, dan kan aanspraak worden gemaakt op een vergoeding conform de Richtlijn. Dat – mogelijk ongeval gerelateerd – is besloten een andere studie te gaan volgen is daarop derhalve niet van invloed.

[Geldt de Richtlijn alleen voor jeugdigen \(basis- en voortgezet onderwijs, alsmede lbo/mbo/hbo en wo\) of ook voor volwassenenonderwijs? Denk bijv. aan een verpleegkundige \(45 jaar\) die een jaar vertraging oploopt in haar studie tot verpleegkundige voor een niveau hoger of een planner, mbo-er \(35 jaar\) bij logistiek bedrijf die een jaar vertraging oploopt in zijn studie tot leidinggevende \(hbo\) van de afdeling.](#)

De vergoeding op studievertraging ziet op het later betreden van de arbeidsmarkt en is in die zin een afgeleide vergoeding verlies van arbeidsvermogen. Indien volwassenen feitelijk een opleiding volgen, zonder hiernaast arbeidsinkomen te hebben, dan moet een analoge toepassing volgen. Indien de opleiding op parttime basis wordt gevolgd, vindt er in financiële zin geen verlies van arbeidsvermogen plaats. Toepassing van de richtlijn zou dan tot overcompensatie leiden. Later kan er als gevolg van de vertraging wel schade optreden in verband met het later of niet niet aanmerking komen van een loopbaanverbetering. Deze zal dan concreet vastgesteld kunnen worden.

[Tijdens mijn studiejaar ben ik enkele maanden ziek geweest. Hierdoor heb ik studievertraging opgelopen en ben ik ook later op de arbeidsmarkt gekomen. Kan ik ook](#)

[aanspraak maken op de Richtlijn Studievertraging?](#)

Nee, dat kan niet. Om aanspraak te kunnen maken op een schadevergoeding, is het nodig dat er iemand anders aansprakelijk is voor uw schade. Als er niemand aansprakelijk is voor uw ziekte, kunt u geen aanspraak maken op een schadevergoeding en dus ook niet op De Richtlijn Studievertraging.